

ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रम
देखभाल दुरुस्ती खुदाची काही प्रमाणात
प्रतिपूर्ती करण्यासाठी ग्राम पंचायती, जिल्हा
परिषदा व महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाकडून
चालविण्यात येणा-या स्वतंत्र व प्रादेशिक पाणी
पुरवठा योजनांसाठी देखभाल दुरुस्ती
प्रोत्साहन अनुदान देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग
शासन निर्णय, क्रमांक देप्रोअ-१३०९/प्र.क्र.६९/पापु-०७
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२, दिनांक १७ ऑगस्ट २००९

- वाचा :- (१) शासन आदेश, ग्राम विकास विभाग क्र.ग्रापापु १०८५/सीआर ७८०३/३९,
दिनांक १७ नोव्हेंबर, १९८६
- (२) शासन निर्णय, पा.पु.व स्व.वि. क्रमांक ग्रापापु १०९८/प्र.क्र.२११/पापु-०७
दिनांक १४ डिसेंबर, १९९८
- (३) शासन निर्णय, पा.पु.व स्व.वि. क्रमांक ग्रापापु १०९९/प्र.क्र.३२८/पापु-०७
दिनांक २७ जुलै, २०००
- (४) शासन अधिसूचना, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्र.व्हीपीएम.
२०००/ प्र.क्र.१३६३/२२, दिनांक १७ जानेवारी, २००२
- (५) शासन निर्णय, पा.पु.व स्व.वि. क्रमांक ग्रापापु १००२/प्र.क्र.६३९/पापु-०७
दिनांक २२ मे, २००३
- (६) शासन निर्णय, पा.पु.व स्व.वि. क्रमांक ग्रापापु १००३/प्र.क्र.२५६/पापु-०७
दिनांक १० जुलै, २००६
- (७) शासन निर्णय, क्रमांक ग्रापापु १००७/प्र.क्र.२३३/पापु-०७,
दिनांक २० मे, २००८
- (८) शासन परिपत्रक क्रमांक देप्रोअ-१३०८/प्र.क्र.८९/पापु-०७,
दिनांक ३० जुलै, २००८

प्रस्तावना :

ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी शासनाने संदर्भ क्र. १ नोव्हेंबर दि. १७
नोव्हेंबर, १९८६ च्या आदेशान्वये जिल्हा परिषद स्तरावर जिल्हा देखभाल दुरुस्ती निधीची स्थापना केलेली
आहे. या देखभाल दुरुस्ती निधीमध्ये जिल्हा परिषदेने तिच्या विशिष्ट वार्षिक उत्पत्राच्या २० टक्के रक्कम
आहे. या करणे बंधनकारक करण्यात आले आहे. याबरोबरच जिल्हा परिषदेकडून चालविण्यात येणाऱ्या
दूरवर्षी जमा करणे बंधनकारक करण्यात आले आहे. याबरोबरच जिल्हा परिषदेकडून चालविण्यात येणाऱ्या
प्रादेशिक योजनांच्या पाणीपट्टी वसूलीच्या रकमा देखील या निधीत जमा करणे आवश्यक आहे. या जमा
उत्पत्रांमधून जिल्हा परिषदेने प्रादेशिक योजनांचा देखभाल दुरुस्ती व महत्वाच्या दुरुस्त्यांची कामे पूर्ण करणे
गरजेवे आहे.

२. रांदपं क्र. २ येथील दि. १४ डिसेंबर, १९५८ च्या शासन निर्णयान्वये ग्रामपंचायत स्तरावर ग्राम पांगो, पृथक्का निधीची स्थापना करण्यात आलेली आहे. या निधीमध्ये जमा करावयाच्या रकमा ब त्यातून नकारात्यागा खुर्चं या बाबत सूस्पष्ट सूचना या शासन निर्णयान्वये देण्यात आलेल्या आहेत.

३. रांदर्प फ्र. ३ येथील दि. २७ जुलै, २००० च्या शासन निर्णयान्वये राज्यामध्ये ग्रामीण पाणी पुरवठा यांच्यकाळ, ग्रामीणी आधारित पुरवठा आणि समूहसहभागाच्या तुल्यावर राबविण्यात येत आहे. या धोरणानुसार गोनंती निवड, आख्याणी व अंमलबजावणी ही संबंधित गावच्या ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता रांदर्पांपत करावयाची आहे. तर, योजनेच्या देखभाल व दुरुस्तीवरील १०० टक्के खर्च संबंधित नापाऱ्यांनी करावयाचा आहे. शासन यंत्रणेचा यापघील सहभाग हा सहाय्यकत्वाचा राहणार आहे. शासनाची सहाय्यगत्याची झांपका जिल्हा परिषदेमार्फत राबवावी असे धोरण ठरविण्यात आले आहे.

४. प्रामीण पाणी पुरवठा योजनांची १०० टक्के देखभाल दुरुस्ती ग्रामस्थांनीच स्वखर्चाने करावी व लारांची त्यांनी पाणीपट्टीक्कारे निशी उपलब्ध करान घ्यावा यासाठी संदर्भ क्र ४ येथील शासन अधिसूचना, ग्राम निकास व जलरसंधारण विभाग, दिनांक १७ जानेवारी, २००२ अन्वये पाणीपट्टी वरील कमाल मर्यादा काळून टाकण्यात आली आहे. प्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या वार्षिक देखभाल दुरुस्ती खाचाच्या अंदाज मेंडून त्याअनुंगाने पाणी पट्टीती जाकारणी करणे, आकारलेल्या पाणीपट्टीची जास्तीतजास्त चसूली होईल यासाठी प्रयत्न करणे ही संबंधित जिल्हा परिषद / ग्रामपंचायतीची जबाबदारी आहे. जेणेकरून योजना स्वयंसंतुलित होतील.

१. गंदर्भ क. ५ येथील दि. २२ मे, २००३ च्या शासन निर्णयान्वये स्वतंत्र गावच्या तसेच प्रादेशिक पाणी परवाना योजनाच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी सुटसुटीत व पारदर्शक पद्धती विहित करण्यात आली आहे.

ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी केंद्र शासन पुरस्कृत वर्धीत वेग कार्यक्रमाखाली उपलब्ध होणाऱ्या अनुदानाच्या १५ टक्के व राज्यस्तरावरून ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांसाठी उपलब्ध होणाऱ्या निधीतून १५ टक्के निधी राज्यातील ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी उपलब्ध करून देण्यात येतो. यामध्ये केंद्र शासनाकडून उपलब्ध होणाऱ्या निधीचा हिस्सा मोठा आहे. भविष्यात केंद्र शासनाच्या केंद्र पुरस्कृत वर्धीतवेग कार्यक्रमाच्या धोरणात काही बदल झाल्यास आहे. भविष्यात केंद्र शासनाच्या केंद्र पुरस्कृत वर्धीतवेग कार्यक्रमाच्या धोरणात काही बदल झाले देखभाल दुरुस्ती अनुदानावर त्याचा विपरित परिणाम होऊ शकतो. ही बाब विचारात घेता ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनाचे शासनावरील अवलंबित्व कमी करून त्या जास्तीतजास्त स्वयंसंतुलित करणे गरजेचे झाले आहे.

v. पाणी आधारित समूहसंभागाच्या धोरणाची अंमलबजावणी करताना ज्या योजनांना नैसर्गिक परिस्थितीपूळे दुरुन पाणी आणावे लागते अशा योजनांना देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान मिळण्यासाठी

संदर्भ क्र.६ येथील शासन निर्णयान्वये आदेश निर्गमित करण्यात आलेले आहेत. त्यानुसार पाणी पट्टीची योग्य आकारणी व प्रभावी वसूली करण्यासाठी प्रयत्नशील असणाऱ्या जिल्हा परिषदांना / ग्राम पंचायतीना प्रोत्साहित करण्यासाठी या शासन निर्णयान्वये विहित केलेल्या अटी व शर्तीची पूर्तता करण्याऱ्या स्वतंत्र व प्रादेशिक ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांसाठी सन २००६-०७ या आर्थिक वर्षापासून देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान सुरु केलेले आहे.

८. संदर्भ क्र. ७ येथील शासन निर्णयानुसार पाणीपट्टीची योग्य आकारणी करण्याऱ्या व त्या अनुषंगाने वसूली करण्याऱ्या सर्व गावे / वाड्यांना या अनुदानासाठी पात्र ठरता यावे, तसेच सर्व जिल्हांना त्यांच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात, त्या त्या जिल्ह्यातील डोगराळ क्षेत्राच्या प्रमाणात योग्य हिस्सा मिळावा, पिण्याच्या पाणी पुरवठ्यासाठी हातपंपावर व विद्युतपंपावर अवलंबून असलेल्या गावे / वाड्यांना देखील या अनुदानाचा लाभ व्हावा या अनुषंगाने या अनुदानासाठीच्या पात्रतेच्या प्रचलित निकापांमध्ये सुधारणा करण्यात आली आहे.

९. संदर्भ क्र.७ येथील शासन निर्णयान्वये लोकसंख्या व पाणीपट्टीची वसूली हे निकष लावल्याने नागण्यावर / चौजपांगावर अवलंबून असलेल्या गावे / वाड्यासह सर्व गावे/ वाड्यांना न्याय मिळालेला असला तरीही वीज दर वाढीमुळे राज्यातील अनेक योजना बंद पडण्याचे प्रमाण वाढलेले आहे. ही नस्तुरिणी विचारात घेऊन देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानाच्या निकापात सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराशीन होती.

शासन निर्णय:

प्रस्तावनेत नमूद बाबीचा विचार करून संदर्भ क्र. ७ येथील दि.२० मे, २००८ चा शासन निर्णय आधिकारीत करून ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनाच्या देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानाच्या वितरणाचे निकाप गढील प्रपाणे निश्चित करण्यात येत आहेत.

१. आर्थिक वर्ष २००९-१० पासून राज्यस्तरावर देखभाल दुरुस्तीसाठी उपलब्ध असलेल्या एकूण देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानापैकी हातपंप / वीजपंपांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी १५ टक्के निधी, देखभाल दुरुस्तीसाठी १५ टक्के निधी, राज्यातील हंगामी (Seasonal) चालणाऱ्या ग्रामीण प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजनाच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी १५ टक्के निधी, राज्यातील हंगामी (Seasonal) चालणाऱ्या ग्रामीण प्रादेशिक पाणी पुरवठा देखभाल दुरुस्तीसाठी १५ टक्के निधी आणि राज्यातील गुरुत्व आधारित योजनासाठी ५ टक्के योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी १५ टक्के निधी आणि राज्यातील गुरुत्व आधारित योजनासाठी ५ टक्के योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी १५ टक्के निधी आणि राज्यस्तरावर राखून ठेवला जाईल. उर्वरित ५० टक्के निधी सर्व जिल्हा परिषदांना त्यांच्या लोकसंख्येच्या निधी राज्यस्तरावर राखून ठेवला जाईल. प्रामाणीत इक्का गावांच्या स्वतंत्र नळ पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी वितरीत करण्यात येईल.

३. राज्यास्तरावर देखभाल दुरुस्तीसाठी उपलब्ध असलेल्या एकूण देखभाल दुरुस्ती प्रा. आनुसानागेकी ६५ टक्के निधी पिण्याच्या पाणी पुरवठ्यासाठी वापरण्याम येणा-या हातपंप व वीजपांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठी राखून ठेवण्यात येईल. सर्व गावांमधील हातपंप व वीजपंप यांच्या वार्षिक देखभाल दुरुस्तीसाठी ग्राम पंचायतीनी जिल्हा परिषदेसोबत करार करणे बंधनकारक राहिल व दर हातपंप व वीजपंप कारिता आनुक्रमे रु.१०००/- व रु.५०००/- एवढी रवकम दरवर्षी ग्रामपंचायतीनी जिल्हा परिषदेकडे भरावी. ही रखक्ता भरली नसल्यास जिल्हा परिषदेने ग्रामपंचायतीना देय असणाऱ्या शासकीय अनुदानातून थेट कपात (All source) भरावी. अशा प्रकारे कपात करून प्राप्त झालेला निधी जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निधीमध्ये चालू नसावा.

४. जिल्हा हातपंप देखभाल दुरुस्ती पथकाने ऑफिचियल ते जानेवारी या चार महिन्यात जिल्ह्यातील सर्व गावां व वीजपांची पाहणी करून नियमित व आवश्यकतेनुसार देखभाल दुरुस्ती करावी.

५. राज्यातील नियमित चालणाऱ्या ग्रामीण प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठीचा १५ टक्के निधी वितरीत करण्याचे निकष पुढीलप्रमाणे असतील:

- वर्षभर चालू असणा-या योजना नियमित प्रकारात मोडतील.
- नियमित चालू असणाऱ्या योजनांची विद्युत देयके महावितरण कंपनीस अदा करण्यात आल्यानंतर देयकांच्या रकमेची ५० टक्के प्रतिपूर्ती शासनाकडून करण्यात येईल. यासाठी प्रदान केलेल्या वीज देयकांच्या छायाप्रती सादर करणे आवश्यक आहे.
- या योजना या कालावधीत पूर्णपणे चालू होत्या व त्याद्वारे या कालावधीसाठी नियमित पाणी पुरवठा करण्यात आला आहे, हे संबंधित कार्यकारी अभियंता यांनी प्रमाणित करावे.

६. राज्यातील हंगामी चालणाऱ्या ग्रामीण प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठीचा १५ टक्के निधी वितरीत करण्याचे निकष पुढीलप्रमाणे असतील :

- ज्या योजना वर्षांच्या केवळ काही कालावधीसाठी चालू असतात किंवा टंचाई कालावधीत चालू असतात / ठेवाव्या लागतात अशा योजना हंगामी प्रकारात मोडतील.
- हंगामी प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजनांना फेब्रुवारी ते जून या कालावधीतील महावितरण कंपनीस अदा करण्यात आलेल्या वीज देयकांची १०० टक्के प्रतिपूर्ती करण्यात येईल. यासाठी प्रदान केलेल्या वीज देयकांच्या छायाप्रती सादर करणे आवश्यक आहे.
- या योजना या कालावधीत पूर्णपणे चालू होत्या व त्याद्वारे या कालावधीसाठी नियमित पाणी पुरवठा करण्यात आला आहे, हे संबंधित कार्यकारी अभियंता यांनी प्रमाणित करावे.

७. राज्यातील गुरुत्व आधारित ग्रामीण प्रादेशिक व स्वतंत्र नळ पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल दुरुस्तीसाठीचा ५ टक्के निधी वितरीत करण्याचे निकष पुढीलप्रमाणे असतील :

➤ अशा योजनांच्या बाबतीत त्यांच्या मागील आर्थिक वर्षातील एकूण देखभाल दुरुस्तीच्या खुर्चांच्या ५० टक्के रकमेची प्रतिपूर्ती उपलब्ध अनुदानाच्या मर्यादेपर्यंत शासनाकडून करण्यात येईल.

➤ या योजना या कालावधीत पूर्णपणे चालू होत्या व त्याद्वारे या कालावधीसाठी नियमित पाणी पुरवठा करण्यात आला आहे, हे संबंधित कार्यकारी अभियंता यांनी प्रमाणित करावे.

८. परिच्छेद ३ ते ६ नुसार देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानासाठीचे प्रस्ताव जिल्हा परिषद व महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण यांनी पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागास दरवर्षी ३१ ऑगस्ट पर्यंत सादर करावेत. प्राप्त झातेल्या प्रस्तावांच्या अनुषंगाने देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानाचे वाटप संबंधितांना राज्यस्तरावरून करण्यात येईल.

९. उर्वारत रकमेचा ४५ टक्के देखभाल दुरुस्ती निधी सर्व जिल्हा परिषदांना त्यांच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात वितरीत करण्यात येईल. हा निधी जिल्हा स्तरावरून जिल्ह्यातील एका गावाच्या स्वतंत्र नळ पाणी पुरवठा योजनासाठी (Single village schemes) अनुज्ञेय ठरेल.

१०. या ग्रामपंचायतीना मागील आर्थिक वर्षातील प्रत्यक्ष प्रदान केलेल्या महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनीच्या (महावितरण) वार्षिक देयकांच्या ५० टक्के निधी देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान म्हणून कंपनीच्या फरकाऱ्बांनी निधी जिल्हा परिषदेने जिल्हा देखभाल दुरुस्ती निधीतून उपलब्ध करून द्यावा. अन्यथा उपलब्ध निधीच्या प्रमाणात अनुदानाची अदायगी करावी.

११. उर्वारत ५ टक्के निधी प्रत्येक जिल्ह्यातील ३ ग्रामपंचायतीना पाणी पुरवठा योजनांची आदर्श अंगठीनजावणी, देखभाल दुरुस्ती, पाणीपट्टीची कस्तुनिष्ठ आकारणी व १०० टक्के घसूली, १०० टक्के घरगुती कनेक्शन व ५० जल पुनर्भरण इत्यादीसाठी त्यांनी मागील आर्थिक वर्षात केलेल्या कामासाठी बक्षिस रूपीने देण्यात येईल.

१२. देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान तसेच महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनीच्या देयकांची प्रत्यापूर्तीसाठी मागणी न आल्याने जिल्हास्तरावर शिल्लक राहिलेला निधी योजना नुतनीकरण निधीत जमा न करण्यात यावा, तर राज्य स्तरावर शिल्लक राहिलेला निधी जिल्ह्यांच्या लोकसंख्येनुसार जिल्ह्यांना योजना नुतनीकरण निशीघ्ये जमा करण्यासाठी अदा करण्यात येईल.

२३. वायंताहीच्या सूलभतेसाठी देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानाच्या वितरणाचे सुस्पष्ट विवर।

सोबत जाडल आहे.

२४. योगना नुतनीकरण निधीबाबत संदर्भ क्र. ८०येथील शासन निर्णयान्वये विहित केलेल्या इतर अटी व शान्ती कागम असतील.

२५. रादर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेब साईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २००९०७२९१८०८००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

अजितकुमार जैन

प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रीत,

मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव

मा. मुळगांडी यांचे प्रधान सचिव

मा. उषमुलामंडी यांने सचिव

मा. मंडी (सर्व) यांचे खाजगी सचिव

मा. राज्यमंडी (सर्व) यांचे खाजगी सचिव

मा. अग्रवाल, विळा परिषद, (सर्व)

मा. मुख्य राज्याचा

नियमांग यांत्रिक (सर्व)

राज्यालय, भूगोल गवेशण व विकास यंत्रणा, पुणे

शहराय गोवन्हा, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई

विळावाही निवासी (राज्य)

पुण्यग गांगराघापक, जलसंवर्गज्य प्रकल्प, सुधारणा सहाय

व प्रकल्प लानम्भागान कक्ष, नेलापूर

मुख्य वर्षांतारी आधिकारी, जिल्हा परिषद, (सर्व)

प्रकल्प लानम्भागारी, अग्रांत पाणी प्रकल्प, सुधारणा सहाय

प्रकल्प लानम्भागान कक्ष, नेलापूर

पुण्य संस्था व वित्त आधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)

प्रांतीश्वर, मुख्य आधिकारी, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण (सर्व)

जागरांगानवा, भूजल रावेशण व विकास यंत्रणा (सर्व)

आधिकारी, आधिकारी, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण (सर्व)

विळा नांराळ पूलेजानिक, भूजल संवेशण व विकास यंत्रणा

(सर्व)

विळा यांत्रिक गांधिकारी (सर्व)

वायंवती आधिकारी, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण (सर्व)

वायंवती आधिकारी, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा

परिषद (गांव)

ठप अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा उप विभाग, जिल्हा परिषद, (सर्व)

तहसीलदार (सर्व)

गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती (सर्व)

महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, (लेखा परिषा)/(लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई

महालेखापाल, महाराष्ट्र-२, (लेखा परिषा)/(लेखा व अनुज्ञेयता), नागपूर

मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, नवी मुंबई

ठप मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, नाशिक, पुणे, औरंगाबाद, अमरावती व नागपूर

वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई

नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई

मंत्रालयातील इतर सर्व विभाग

पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागातील सर्व पर्यावरकीय अधिकारी व कायोंसने

कार्यक्रम समन्वयक, भारत निर्माण कक्ष, नविन प्रशासकीय

भवन, मंत्रालय, मुंबई

संगणक कक्ष, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई

निवडनस्ती (पापु-०७), पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग

